

**Tanınma ve Değer Kaybı Arasında: Mülteci Öğrencilerin
ve Sürgün Akademisyenlerin Deneyimlerinin
Almanya'daki Üniversiteler Açısından Sonuçları**

*Yasemin Karakaşoğlu, Paul Mecheril, Vanessa Ohm, Juliane
Sellenriek, Betül Yazar*

Çeviri: Betül Yazar

- 104 -

Özet

2018 ve 2021 yılları arasında, Kültürlerarası Eğitim kürsüsünde Almanya yükseköğretiminde mülteciler konusuna odaklanan iki proje yürütülmüştür. Prof. Dr. Yasemin Karakaşoğlu (Bremen Üniversitesi) ile Prof. Dr. Paul Merchel'in (Bielefeld Üniversitesi) ortak yürüttükleri ve kısa adı *ErgeS* olan araştırma projesinde, "Alman Üniversitelerindeki Mültecilerin Deneyimlerine Yansıyan Yükseköğretimin Formel Olmayan Fırsatları ve Kısıtlamaları" başlığı altında öğrencilerin bakış açıları ve deneyimlerine odaklanılmıştır. Bremen Üniversitesi Pedagoji ve Eğitim Bilimleri Fakültesi, Kültürlerarası Eğitim kürsüsü Profesörü Yasemin Karakaşoğlu ile aynı kürsüde uzman araştırmacı olarak çalışan Prof. Dr. Betül Yazar'ın birlikte yürüttükleri "Alman Üniversitelerindeki Gayri-Resmi Fırsatlar ve Kısıtların Sürgündeki Akademisyenlerin Deneyimlerine Yansımaları" başlıklı ve kısa adı *Exiled-Scholars* olan araştırma projesindeyse, sürgündeki araştırmacı ve eğitimcilerin perspektifleri ve deneyimleri incelenmiştir. Bu yazı, söz konusu iki proje kapsamında 2021 yılının Eylül ayında gerçekleştirilmiş olan uzman çalıştayını belgelemek üzere kaleme alınmıştır ve çalıştayda gerçekleştirilen özet proje sunumlarını ve bu sunumlar üzerine yapılan tartışmaların ana hatlarını içermektedir.

Mülteci göçlerinin dünya çapında artmasıyla, Alman üniversitelerinde yer alan ve mültecilik deneyimi olan uluslararası öğrenciler giderek daha fazla yükseköğretim politikalarının ilgi odağı haline geldiler. Bu bağlamda, Alman Akademik Değişim Servisince (DAAD), Eğitim ve Araştırma Bakanlığının (BMBF) finanse ettiği, özellikle mülteci öğrencilerin Alman yüksek öğrenimine katılmalarını sağlamak amacıyla "Welcome" ve "Integra" gibi programlar oluşturulmuştur. Alman üniversiteleri sürgündeki akademisyenler için de önemli bir referans noktasıdır, zira ülkelerinde risk altında olan akademisyenlere sağlanan çok sayıdaki burs programı onların Almanya'da sınırlı bir süre de olsa araştırma yapabilmelerini ve hatta ders verebilmelerini sağlamaktadır. Bu tedbirler, uluslararasılaşma ve çeşitlilik gibi programatik ilkelerin üniversitelerde tartışılmasına vesile olan, son dönemde ortaya çıkmış bir akımın ve gelişmenin parçasıdır. Üniversitelerdeki kurumsal değişim aynı zamanda bu programatik ilkelere referansla gerçekleşmektedir. Öte yandan bu özel grupların karşılaştığı bazı sorunlar olduğu da bilinmektedir. Mülteci öğrencilerin ve sürgündeki akademisyenlerin deneyimlerinin Alman üniversiteleri açısından önemi üzerine bir tartışma, üniversitelerin karmaşık ve çelişkili yapısı ve eylem mantığı çerçevesinde yürütülmelidir. Bu durum örneğin Uluslararasılaşma alanında açıkça görülmektedir: Bir yandan, bir eğitim kurumu olarak Alman yükseköğretimi, ulusal müfredata veya eğitim dili olarak Almancaya bağlıyken, diğer yandan örneğin öğrenciler için düzenlenen Erasmus programlarına veya uluslararası öğrencilerin ve akademisyenlerin işe alınma düzeylerine bakıldığında uluslararasılaşma yönelimindeki artış da görülmektedir (Karakaşoğlu 2016 ve 2018).

ErgeS ve *Exiled-Scholars* projeleri bu noktadan yola çıkarak, mülteciler ve üniversiteler bağlamında, bu tür çelişkili yönelimlerin kapsayıcı ve dışlayıcı, gayri resmi ve resmi yapılar yoluyla kendilerini nasıl dışa vurduklarını ve nasıl maddilik kazandıklarını sorgulamaktadır.

Volkswagen Vakfı tarafından finanse edilen bu iki proje de üniversite bağlamını ve üniversitelerin mülteci göçüne verdiği tepkileri, benzerlikleri ve farklılıkları olan iki grubun, sürgündeki akademisyenlerin ve mülteci öğrencilerin bakış açısından ele almaktadır. Her iki araştırma projesinin sonuçları Eylül 2021'de düzenlenen çevrimiçi bir uzman çalıştayında tartışılmıştır. Amaç, sahada yer alan aktörlerle birlikte araştırmaların bazı temel sonuçları üzerinde eleştirel bir şekilde düşünmektir. Bu amaçla, çalıştaya özellikle üniversitelerde sürgündeki akademisyenlerden ve/veya mülteci öğrencilerden sorumlu olan Uluslararası Ofislerdeki personelin yanı sıra mülteci/risk altındaki akademisyenlere yönelik programları olan bilim kuruluşlarında ve vakıflarda çalışan yetkili yönetim personeli ve uzmanların katılımı planlanmıştır.

Kısaca bu makale, söz konusu araştırmaların temel bulgularını derinleştirmeyi ve bunlar üzerinde daha fazla düşünmeyi teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen yukarıda bahsi geçen çalıştay raporuna dayanmaktadır (Karakaşoğlu ve diğerleri 2022a ve 2022b¹). Bu amaçla, ilk bölümde araştırmaların temel çıktılarını içeren metinler yer almaktadır. Çalıştaydaki tartışmaların çıkış noktasını teşkil eden ve araştırmaların temel bulgularını özetleyen bu metinlerden sonra, çalıştayda araştırmaların sonuçları üzerinde daha fazla düşünmeyi teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen tartışmalarda değinilen dört temel konuya yer verilmiştir. Son bölümdeyse, bu konularla ilgili genel bir değerlendirme yer almaktadır.

¹ Bu rapor İngilizce ve Almanca yayınlanmıştır. Bu makale çevrilirken her iki versiyondan da yararlanıldığından okuma listesinde her iki versiyona da yer verilmiştir.

2. “ErgeS” ve “Exiled-Scholars” Araştırmalarının Genel Sonuçları

2.1 Mülteci öğrencilerin bakış açısı: Almanya'daki üniversitelerde epistemik güç ilişkileri²

ErgeS proje ekibi: Yasemin Karakaşoğlu, Paul Mecheril ve Vanessa Ohm (eski proje üyeleri Lukas Engelmeier ve Noelia Streicher)

Yükseköğretimdeki mülteci öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar, bu öğrencilerin üniversitelere erişimde ve üniversitelerde kaldıkları süre boyunca pek çok zorlukla karşılaştıklarını defalarca ortaya koymuştur. Bu çalışmaların odağını mülteci öğrencilere atfedilen eksiklikler ve onların mevcut durumları nedeniyle karşılaştıkları sorunlar oluşturur. Çalışmalardan elde edilen sonuçlar genel olarak üniversiteden veya bir bütün olarak toplumdaki gelecek ek desteğin önemini altını çizmektedir. "ErgeS –Alman Üniversitelerindeki Mültecilerin Deneyimlerine Yansıyan Yükseköğretimin Formel Olmayan Fırsatları ve Kısıtlamaları" başlıklı araştırma projemiz, mülteci öğrencilerin deneyimlerine odaklanan ve bu deneyimleri üniversitedeki genel yapıyla ilişki içinde ele alan metodolojik yaklaşımıyla, bu perspektifi daha da genişletir. Bu amaçla, Almanya'daki sekiz üniversitede mülteci öğrencilerle 20 sorun merkezli bireysel görüşme ve yedi grup mülakatı gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin hepsi en az üç dönemdir Almanya'da eğitim görmüş olan öğrencilerdir. Çalışmada, yorumlayıcı-yeniden yapılandırıcı sosyal araştırma yaklaşımı (an interpretative-reconstructive social research approach) benimsenmiş ve görüşmeler Temellendirilmiş Kuramının (Grounded Theory) kodlama kavramı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrenciler, kendi üniversitelerinden başarılı bir aidiyet alanı olarak bahsetmiş ve üniversite mekanına özel bir önem atfederek, olumlu aidiyet deneyimleri bildirmişlerdir³.

² Aşağıda yer alan Proje gibi bu proje de Almanya'da gerçekleştirilmiştir.

³ Aşağıda bahsi geçen noktalar çalışmamızın bütününe yansıtılmayıp, sadece bir kısmına dayanmaktadır. Hatta bu noktalar dahi çok özet olarak aktarılmıştır. Daha geniş sonuçları içeren makalelerimiz henüz yayınlanma aşamasındadır. Sözkonusu araştırmaya dayanan yayınlanmış makale için bakınız Karakaşoğlu ve diğerleri (yayınlanma sürecinde)

Aynı zamanda, mülteci öğrencilerin anlatımlarında üniversite eğitimine erişimi ve bu eğitimin organizasyonu ile ilgili enformel ve resmi engellere dair ifadeler de yer almaktadır. Sonuçta, mülteci bir öğrenci olmak, bir bakıma çifte normdışılık demektir: yani hem "tipik" olarak tanımlanan öğrencilerden hem de "uluslararası" olarak tanımlanan öğrencilerden ayrışır. Bu öğrenciler, dikkate alınmama ve yetersiz bulunma deneyimlerinin yanı sıra Almanya dışında edindikleri bilginin reddedilmesi deneyiminden de söz etmişlerdir.

Bu son nokta, *ErgeS* çerçevesinde, diğer deneyimlerin yanı sıra, "Üniversitelerde epistemik güç ilişkileri" perspektifiyle ele alınmıştır (Grosfoguel, 2013; Mignolo 2012). Epistemik güç ilişkileri, üniversitelerde belirli bir bilgi öznesi⁴ olarak statüleri tesis edilen mülteci öğrencilere kurumsal yaklaşımlarda da etkili olmaktadır. Bulgularda, öğrencilerin çeşitli aşağılayıcı deneyimler yaşadıkları tesbit edilmiştir: Bu ulusal-etno-kültürel *Öteki* olarak kodlanan öznenin ayrıştırılması ve bilgilerinin reddedilmesiyle ilgili bir deneyimdir. Her iki fenomen de epistemik güç ilişkileri ve gayriresmi içerme ve dışlama kavramları temelinde yorumlanabilir. Bu deneyimler, örneğin, öğrencilerin "normal olmayan öğrenciler" olarak algılandıkları ve muamele gördüklerine dair ifadelerine de yansıdığı gibi, görüşmecimiz Abil⁵ (Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Öğrencisi, Suriyeli) tarafından da sorunsallaştırılmıştır:

"O zamanlar ben de herkes gibi aynı soruyu soruyordum, 'Neden ben de normal bir öğrenci olarak kaydedilemiyorum? Sadece normal bir

⁴ Bilgi öznesi kavramı, yükseköğretim kurumları için önemli olan özne biçimine, bir bireyin meşru bir özne olarak kabul edilmesi için uyması gereken kurumsallaşmış resmi veya gayri resmi normlara ve beklentilere atıfta bulunur. Yükseköğretimde bu, bilginin belirli bir biçimiyle ve entelektüel yeteneklerle ilgilidir. Bu normlar ve beklentiler temelinde, özellikle kabul gören özneler daha az kabul gören öznelerden ayrıştırılır. Yükseköğretim kurumlarında bu onay, öncelikle beklenen, tanınan, temsil edilen bilgi ve buna bağlı olarak beklenen entelektüel yetenekler aracılığıyla aktarılır.

⁵ Bu çalışmada tüm görüşmecilerimiz anonim kılınmıştır. Bu nedenle görüşmecilerimize referansla kullanılan tüm isimler takmadır. Ayrıca bilgilendiricilerin okudukları üniversitenin adı ve bölümlerinin tam adı da kullanılmamıştır.

öğrenci, yani başka bir ülkeden gelen ve hemen eğitimine başlayan uluslararası bir öğrenci olmak için ne yapmam gerekiyor."

Epistemik güç ilişkilerine odaklanıldığında, mülakatlarda ve grup tartışmalarında mülteci öğrenciler için bir bilgi öznesi olarak tanınma ve tanınmamanın hem resmi hem de gayri resmi düzeyde merkezi bir mesele olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Bu durum, Wakur (Sosyal Bilimler Lisans öğrencisi, Suriyeli) tarafından bir grup tartışması yapılan açıklamada açıkça ortaya çıkmaktadır:

"Herhangi bir seminerde, örneğin biraz farklı öğrendiğim bir şeyi ya da öğrendiğim şey hakkında o tarz ya da benzeri farklı bir şey söylemek istersem... O zaman doğrudan REDDEDERLER (sesi yükselir). Derler ki: "Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır."

Mülakatlardan yapılan çeşitli alıntıların analizinin arka planında, ulusal-etno-kültürel (Mecheril/Klingler 2010) olarak kodlanmış ötekilerin bilgisinin reddi olarak tanımlanabilecek bir olgu tespit edilmiştir. Esasen bu, mülteci olma deneyimli uluslararası öğrencilerin Almanya dışında edindikleri akademik bilgiye yönelik örtük ya da açık önyargılı bir yaklaşımdır. Bu reddiyeci yaklaşım, genellikle eğitimlerine başlamadan önce veya başlarken karşılaştıkları, başarı dereceleri veya dersler gibi onların beraberlerinde getirdikleri akademik niteliklerin resmi olarak tanınması süreçlerini etkilemekle kalmaz; aynı zamanda gayri resmi düzeyde seminerlerdeki etkileşimler ve akran ilişkilerinde de görülür. Ulusal-etno-kültürel olarak kodlanmış bilgi biçimleri arasındaki farklılaşmalar temelinde, kabul gören ve daha az kabul gören özneler ayrıştırılır.

Bu nitelikleriyle bu çalışma, Avrupa merkeziliğin ve epistemik oksidentalizmin üniversitelerdeki etkisini ortaya koymamıza yardımcı olacak niteliktedir (Karakaşoğlu 2018). Her iki olgu Küresel Güney'den gelen bilgi öznelerini küçümseme eğiliminde kendisini göstermektedir. Görüşülen kişiler, bilgi özneleri olarak küçümseme anlamında hiyerarşikleştirme deneyimleri bildirmektedir; bu durum epistemik

Avrupa merkeziliğin bir ifadesi olarak yorumlanıp, incelenebilir, çünkü öğrencilerin ifadelerinden, Almanya'daki yükseköğretim kurumlarının bazen örtük bazen de açık bir şekilde (bilgi üretimine ilişkin) batılı gelenekleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Mecheril/Klingler 2010). Sömürgecilik sonrası ve sömürgecilik karşıtı çalışmalar, bu geleneklerin tarihsel olarak yerleşmiş gücüne işaret etmektedir; bu gücün en önemli kaynağı da bu geleneklerin nadiren sorgulanmasıdır. Bu durum, üniversitelerin ve aktörlerinin pek çok açıdan üzerine düşündükleri küresel epistemik güç ilişkilerinin bizzat içinde yer aldıklarını daha da belirgin hale getirmektedir (Grosfoguel 2013).

2.2 "Kapsayıcı-Dışlama"⁶ ve "Akademik İnsaniyetçilik"⁷: "Sürgündeki Akademisyenlerin Deneyimlerine Yansıyan Alman Üniversitelerindeki Gayri-Resmi Fırsatlar ve Kısıtlamalar" Araştırma Projesinin Temel Bulguları

- 110 -

Sürgündeki Akademisyenler (Exiled-Scholars) Proje Ekibi: Betül Yarar ve Yasemin Karakaşoğlu

Michel Foucault'nun (Foucault, (Foucault 1977a, 1977b, 1978) söylemsel alan, özneleştirme ve yönetim kavramları ile Bourdieu'nün (Bathmaker, 2015; Bourdieu 1984, 1988, 1996; Bourdieu and Wacquant 1992).) sosyal alan, pratiğin mantığı ve sermaye kavramlarına aynı anda dayanan araştırmamız, yükseköğretime bağlı kurumların ve üniversitelerin temsilcileriyle yapılan 10 yarı-yapılandırılmış görüşmeye ve çeşitli sosyal, ulusal-etno-kültürel ve akademik arkaplanları olan Almanya'ya zorunlu göçle gelmiş akademisyenlerle yapılan 22 yapılandırılmamış görüşmeye dayanmaktadır. Amaç, bu akademisyenlerin insani yardım ve desteklerle girdikleri Alman akademisini nasıl deneyimlediklerini

⁶ Bu kavram için bakınız Agamben (2000).

⁷ "Academic Humanitarianism" kavramı "Akademik İnsaniyetçilik" olarak çevrilmiş olup akademi alanında, risk altında olan akademisyenlere insan hakları merkezli yardımseverlik veya destek pratiklerine gönderme yapmaktadır.

ortaya çıkarmaktır. *ErgeS* örneğinde olduğu gibi, bu proje de bu özel grubun deneyimine dair anlatımları, Alman yükseköğretim sisteminin işleyiş biçimlerine hakkında daha fazla ve daha derin içgörüler sağlayabilecek önemli bir birikim ve veri olarak değerlendirmektedir. Görüşmelere ek olarak, saha notları, gözlemler ve ilgili kurum ve kuruluşların resmi websitelerinden toplanan belgeler de ek veri kaynakları olarak ele alınmıştır. Sahada toplanan veriler, nitel araştırma yöntemlerine göre ve anlatı analiziyle (narrative analysis) söylem analizinin (discourse analysis) bileşimine dayanan bir yöntem ile analiz edilmiştir.⁸

Son dönemdeki zorunlu entelektüel göç hareketlerinin etkisi altında ve özellikle 2015'ten sonra, Almanya'da "Risk" çok çeşitli akademik ve insani yardım politikaları (policies) için kurucu ve çerçeveleyici bir kavram olarak işlemeye başladı. Bu uygulamalar da nihai olarak bizim "akademik insanietçilik" (academic humanitarianism) olarak adlandırdığımız, insanietçilik veya insani yardım alanı ile yükseköğretim alanının kesişiminde bir alt alan (subfield) ortaya çıkmasına yol açtı. Bu alan, bir yandan söz konusu akademisyenlere Almanya'da ya da başka bir yerde akademik kariyerlerine devam etmeleri amacı ve beklentisiyle, risk altında oldukları için çeşitli araçlar ve meşru pozisyonlar sağlarken, diğer yandan Alman akademisine "risk altındaki bilim insanı" (scholar at risk) titriyle giren bu akademisyenlerin bu özel kategoriyle etiketlenmeleri ve ayrıştırılmaları riskini de taşımaktadır. Dolayısıyla bu etiket sadece kaynaklara erişim imkanı vermeyip, onların profesör, asistan profesör ve benzeri akademik kimliklerinin bu tekil kategori içinde homojenleştirilmesi yoluyla dönüşmesine de neden olmaktadır (Sertdemir, 2019). Bu yeni öznel konum, aynı anda iki farklı niteliğe atıfta bulunduğu için bazı kararsızlıklar (ambiguities) içermektedir: hem "risk altında olmak" hem de "akademisyen olmak" (yani ne diğer uluslararası akademisyenler

⁸ Bu makalenin sınırları nedeniyle bu araştırmanın da sonuçlarının sadece bir kısmı burada paylaşılmıştır. Daha detaylı sonuçlar yayın aşamasında olan makalelerde yer almaktadır. Bunlardan yayınlanmış olanı için bkz. Yarar ve Karakaşoğlu, 2022a, 2022b ve 2022c.

gibi tamamen akademik ne de diğer mülteciler gibi tamamen risk altında ve insani yardıma muhtaç olarak tanımlanabilirler). (Akademik sermayeye sahip) uluslararası bir akademisyen ve (risk altında olan ve kurtarılmaya ihtiyaç duyan) mülteci bir akademisyen: bu özgün özne konumları belki de bu iki uç konum arasında salınan bir sarkaç ile tarif edilebilir. İkircikli konumlarını ya da öznelliklerini genişleten ikinci bir boyut ise bu akademisyenlerin Küresel Güney'den Küresel Kuzey'e göç etmiş oldukları ve bunun da akademide bilgi özneleri olarak onanma süreçlerini nasıl deneyimledikleri üzerinde etkili olduğu gerçeğidir. Her iki husus da alanın bir mücadele, müzakere ve uzlaşma alanına dönüşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu alan çeşitlilik, kapsayıcılık, göç toplumu, misafirperver toplum gibi kapsayıcı güçleri ve söylemleri de içeren, ama aynı zamanda aktörlerin ve kaynakların hiyerarşik olarak yapılandığı bir alandır. Bu güçler sadece birçok burs ve destek ağının hayata geçirilmesine yol açmakla kalmaz, Almanya'yı sürgündeki akademisyenler için önemli ve nispeten daha cazip bir varış noktasına dönüştürürler. Sürgündeki akademisyenlerin anlatılarında kesişen çelişkili öznel ve sosyal güçler, verilen desteğe rağmen, sadece birkaç akademisyenin Alman akademisinde veya yurt dışında sağlanan pozisyonlarda akademik kariyerlerine devam edebildiği gerçeğinin ardındaki nedenlere ışık tutar niteliktedir.

Karşılaştıkları risk türleri ve risk burslarından beklentileri açısından pozisyonları çeşitlilik göstermektedir. Bazıları risk burslarını, kendi ülkelerinde siyasi nedenlerden dolayı ele alınması engellenen konular üzerinde çalışmaya devam etmelerine olanak sağladığı için kullanmaktadır. Ancak bazıları için bu burslar hayatlarını kurtarmak ve ev sahibi ülkede hayatta kalmanın yollarını bulmak için akademik sermayelerine ve kimliklerine dayanarak ulaşılabildikleri kaynaklardır. Akademik pozisyonlarından ihraç edilen, insan haklarını kaybeden ve sivil ölüme terk edilen bu ikinci grup akademisyenlerin anlatılarındaki kayıp hissi, Arendt'in (1994) (devlet ve vatandaş arasındaki temel

ilişkinin radikal bir şekilde bozulmasını ifade eden vatansızlık kavramını da yankılıyor. Said'e (2002) göre sürgün, bireyler ile anavatanları arasında oluşan onarılamaz bir ayrılık ve geçmişte sahip oldukları her şeyin kaybı anlamına gelmektedir. Tartışmalı akreditasyon sürecinde ilerleyen ve nispeten güvenli pozisyonlara girebilen sürgün edilmiş akademisyenler, örneklemimizde ortak özellikler göstermektedir: yüksek kıdemliden ziyade orta kıdemlidirler veya akademik anlamda gençtirler, genellikle aile bağları yoktur, ve iyi İngilizce ve/veya Almanca dil becerileri nedeniyle güçlü uluslararası akademik deneyimleri ve ağları vardır. Konu değiştirmelerini, esnek olmalarını sağlayan ve böylece kendilerini akademik işgücü piyasasının çok yönlü taleplerine uyarlamalarına olanak tanıyan nitelikleri olup, popüler bilimsel disiplinlerden veya ilgi alanlarından gelmektedirler. Araştırma faaliyetlerine ve projelere (ders vermekten ziyade) hızla dahil olmaya hazır ve araştırma yetenekleri ve/veya deneyimleri vardır. Ancak bu sermaye portföyüne sahip olmalarına rağmen, sırf doğru yerde bulunmadıkları ve doğru profesörlerle çalışmadıkları için akademik hayata devam etme ve ilerleme şansları olmayabilir. Sadece akademisyenlerle değil, uzmanlarla yapılan birçok görüşmede de belirtildiği gibi "Profesörler Alman sisteminde her şeydir". "Şans Faktörü" akademisyenler tarafından mülakatlarda her zaman belirtilmiştir. Dolayısıyla bu faktör akademik ilerlemelerinde anahtar rol oynasa da, her zaman mevcut yapısal sınırlamalarla ilişkili olarak ve yukarıda bahsedilen öznel nitelikleriyle (yani sermayeleriyle) birlikte ele alınmalıdır. Hatta bu nitelikler de birbirleriyle ilişki içinde düşünülmelidir. Bu da bizi ilişkise bir analitik yaklaşımı benimsememizi gerektirir.

Bütün olumlu niteliklerine ve doğru zamanda doğru yerde bulunmasına rağmen, mevcut geniş kapsamlı güvencesiz akademik emek gücü içinde, daha önceki konumları ne olursa olsun risk burslarıyla Alman akademisine giriş yapan akademisyenlerin temel seçenekleri, sınırlı sözleşmelerle postdoc pozisyonlarında ve

araştırmalarda veya popüler konulardaki disiplinlerde uzman olarak çalışmaktır. Bu durum, ilk bakışta bu beklenmedik yeni meslektaşlara katılım fırsatları sunuyor gibi görünse de, bu akademisyenlerin genellikle akademik nişlere yerleştiği görülmektedir. Bu durum Avrupa merkezci neoliberal akademik piyasa kurallarının geçerliliğine ışık tutacak niteliktedir. Akademisyenlerden birinin sözleriyle:

"Almanya'nın bana gerçekten ihtiyacı var mı? Alman akademisinin benim bilgime ihtiyacı var mı? (...) Hayır. Benim burada bir yerim var şeklinde hiç hissedemezsiniz. Burada bana ihtiyaç duyulduğunu hissetmiyorum. Üzerinde çalıştığım konuları düşündüğümde, sadece x (köken ülkenin adı) üzerine çalışmıyorum. Siyaset biliminin çeşitli önemli konuları üzerinde çalışıyorum..." (A. Kıyı, Bir Sosyal Bilim Disiplininde Asistan Prof., orta 40 yaşlarında)⁹.

- 114 -

3. Tanınma ve Değersizleşme Arasında - Tartışmanın Temel Noktaları

Aşağıda, proje sonuçlarıyla ilgili yukarıda paylaşılan sunumlar üzerine, çalıştayda gerçekleştirilen tartışmalarda öne çıkan dört temel temayı ele alacağız.

3.1 Müteşekkirlilik ve epistemik değersizleşme deneyimi arasında

Görüşmelerde, hem görüşülen öğrenciler hem de akademisyenler sıklıkla, yükseköğretim sistemine (yeniden) erişim fırsatı sunan programlar için ne kadar müteşekkir olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde tekrar tekrar dile getirilen „müteşekkirlilik“¹⁰, öncelikle eğitim için sunulan fırsatlar veya destekleyici programların ve diğer seçeneklerin çeşitliliği ile ilgiliydi.

⁹ Bu çalışmada da tüm görüşmeciler anonim kılınmıştır. Bu nedenle görüşmecilere referansla kullanılan tüm isimler takmadır. Ayrıca onların çalıştıkları üniversitenin ve bölümlerin adı yazılmamış, sadece disiplinlerine yer verilmiştir. Yaşları kategorik olarak ele alınmıştır. Geldikleri ülkeler analizlerimiz açısından önemli olduğundan bu çalışmada yer verilme de diğer çalışmalarda gerçek adlarıyla yer almıştır.

¹⁰ Bu kavram Almanca ‘dankbar’ teriminin çevirisidir. Bu çerçevede kavram ‘minnetarlık’ anlamına da gelmektedir.

Sürgün edilmiş akademisyenlerle yapılan görüşmelerde ise kendilerine yönelik özel destek bursları ve Alman meslektaşlarından gördükleri desteklerle ilgili olarak benzer duygularını ifade ettiler. Mülteci öğrencilerin üniversiteyi, diğer yerlere kıyasla kendilerini daha güvende hissettikleri, açık ve sıcak atmosfer taşıyan bir ortam olarak ifade ettiklerini söyleyebiliriz. Akademisyenler için ise tanıdık ve kendilerini ait hissettikleri akademik ortama tekrar geri dönmüş olma mutluluğu en azından ilk geliş deneyimi çerçevesinde sıkça belirtilen duygular arasındadır. Bu bağlamda, üniversitenin, basitçe mülteci öğrencilerin ve sürgündeki akademisyenlerin yükseköğretime erişimini mümkün kılan bir kurum olmanın ötesinde, başka çalışmalarda da ele alındığı üzere, değerli bir sosyal aidiyet ve tanınma mekânı olarak görüldüğünü belirtebiliriz.

Bununla birlikte, görüşülen kişiler, üniversitedeki gündelik yaşamda ve somut bir etkileşim anında, bu etkileşimin ortakları arasında referans olarak kabul edilen bilgiden farklı bir bilgiye atıfta bulunmaları durumunda, epistemik değersizleştirme deneyimle karşılaştıklarını da bildirmişlerdir. Bilginin öznesinin etkileşimden önceden ya da etkileşim sırasında "eğitimsel olarak yabancı" (örneğin Suriyeli ya da mülteci) şeklinde ulusal-etno-kültürel olarak kodlanması, epistemik değersizleştirmenin bölgeselleştirici mantığına işaret etmektedir.

Örneğin görüşülen öğrencilerin deneyimleri, üniversite aktörlerinin pratiklerinde (yönetimde, öğretimde ve akran etkileşiminde), Küresel Güney ile ilişkili bilginin ne kullanıldığını ne de özneler tarafından dile getirildiğinde değerli olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Benzer biçimde bazı akademisyenlerin de kendilerinin ciddiye alınmadıklarını ve formel olarak da geçmiş deneyimlerinin denk görülmediğini vurgulamış olmaları dikkat çekicidir. Özellikle otoriter rejimlere karşı direniş pratiği içinden gelen sosyal bilimcilerin Alman akademisi bağlamında fazla siyasal bulunmaları da bu bağlamda ele alınabilecek

bir diğ er özgün noktadır. Bütün bunlar da bilginin bazen örtük, bazen de açık bir şekilde hiyerarşikleştirildiğinin göstergeleridir.

Burada, yükseköğretim kurumlarında ilan edilen evrensellik ilkesi (üniversite/üniversite tarafından üretilen bilginin evrenselliğ i iddiası) ile öğrencilerin ve akademisyenlerin pratiklerindeki (beklenen ve kullanılan) bilginin tikelliğ i arasındaki çelişki özellikle belirgin hale gelmektedir.

3.2 Bilgi özneleri olarak tanınma ile yardıma muhtaç özneler olarak tanınma arasında

Yardım ve destek alabilmek için hem mülteci öğrencilerin hem de akademisyenlerin kendilerini her şeyden önce „yardıma muhtaç“ veya „savunmasız“ olarak sunmaları gerekmektedir. Ancak aynı zamanda akademi onlardan kendilerini bilgili, yetkin ve özellikle bağımsız bir bilgi öznesi olarak sunmasını bekler. Burada, bir bilgi öznesi olarak tanınmayı veya onanmayı düzenleyen ilgili alana özgü beklentiler ile destek hizmetleri ve/veya kaynaklara yönelik belirli bir ihtiyacı ortaya koymak ve bunu dağıtmak için kullanılan „risk altında olmak“ gibi kriterler arasında önemli bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan, "akademik insanıyetçilik" alanı, (Yarar/Karakaşoğ lu, 2022a ve 2022b) humaniter alanın özgül yapısı ve değerleri ile akademinin meritokratik iddiaları arasındaki gerilimi içerir.

Bu nokta, bilgi özneleri olarak tanınmayı iki kat zorlaştıran epistemik değersizleştirme deneyimiyle yakından ilgilidir. Mülteci akademisyenlerin ifadeleri de buna işare t etmektedir. Fakültelerinde yürürlükte olan müfredatın dar bir şekilde tanımlandığ ını ve bunlardan (mülteci akademisyenlerin entelektüel bağ lamlarından) sapan bilgilere çok az yer bıraktığ ını bildirmektedirler. Ayrıca profesörler etrafında topalanarak oluşturulmuş kürsü süsteminde, birlikte çalıştığınız profesörden farklı bir yaklaşım sahibi olmanız oldukça güçtür. Müfredat ve kürsülerdeki çalışma konuları, sisteme girişleri en planlı biçimde gerçekleşmeyen bu akademisyenlerin

araştırma odaklarının uyumsuz olma riskini çok daha yüksek kılar. Bu koşullar, akademisyenlerin kendilerini bilgi öznesi ve hatta uzmanı olarak sunmalarını ve konumlandıklarını zorlaştırır. Kurumsal olarak onlar için düzenlenen pek çok etkinlikte, belirli bir uzmanlık alanının temsilcisi ve öznesi olarak değil, daha çok “risk altındaki akademisyen” olarak, yani bir yardım nesnesi olarak çağrılır ve yer alırlar. Bu durum, eğitimlerini başarıyla tamamlamak için üniversitenin bilgi ve bilgiyi tanıma/onaylama mantığına uymak zorunda olan mülteci öğrenciler için de farklı bir şekilde geçerlidir.

Koruma statülerinin tanınması için mülteci öğrenciler savunmasızlıklarını ifşa etmek zorundadırlar ve bunun karşılığında destek almakta ve özel destek tedbirlerine erişebilmektedirler. Aynı şekilde akademisyenlerden de risk altında olduklarını ortaya koymaları beklenmektedir. Bu doğal görünebilecek beklenti bir etikete dönüşme riski taşıdığı ölçüde dikkat gerektirir. Bu durum, (öğrenciler için) bağımsız çalışma ve başarı ilkelerinin yanı sıra, (akademisyenler için) bağımsız araştırma ilkesini, ve onların yayın ve öğretimin temeli olan yetkin bilgi özneleri olarak statülerini tehlikeye sokar. Bu tür deneyimlere görüşmelerde değinilmiştir. Bu husus, farklılığı görünür kılmak, farklılık ve çeşitliliğe duyarlı tedbirler alabilmek için farklılığın vurgulanması gerekliliği ile klişeleşmiş fikir farklılıklarının yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesi tehlikesi arasında bir gerilim yaratmaktadır.

Muhtemelen yönetmeliklerle çözülemeyecek olan bu ikilem, ilgili tüm gruba özgü tedbirlerin ve bunların yokluğunun ne kadar uygun olduğunun tartışılmasına duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. Ankete katılanlar (hem akademisyenler hem de öğrenciler) hedef grup odaklı destek hizmetlerini, bireysel ihtiyaçlara çok fazla yönelik olmasalar bile, yararlı ve gerekli olarak değerlendirmiştir. Bir başka bakış açısı da öğrencilerin mülakatlarındaki ifadelerinde ortaya çıkmaktadır. Bu ifadelerle göre eğitim için ön koşul olarak belirli derslere devam etmek zorunluluğunu öğrenciler kendilerine karşı yapılan bir saygısızlık

olarak algılamakta ve dolayısıyla bu uygulama pek de amacına hizmet etmemektedir; zira bu derslerde edinilmesi gereken temel bilgilerin çoğunun aslında çok önceden edinilmiş olduğu bazı öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Dolayısıyla eksiklik atfedilmesi ve küçümsenme deneyimleri bu şekilde de ortaya çıkmaktadır. Bu tür hedef grup odaklı önlemlerin oluşturulmasında, hem öğrenciler hem de akademisyenler genellikle akademik özneler olarak çağrılırlar, ancak bir yandan da mevcut sisteme bağlanmak için gerekli ön koşullara sahip olmadıkları (olamayacakları) ve (Batılı) bilgi edinmenin temel araçlarını, özellikle de Almanca dilini edinme veya akademik metin yazma konusunda destek ve/veya yardıma ihtiyaçları oldukları gibi ön kabullerden hareket edilir ve sıklıkla bu mesaj dolaylı veya direk olarak onlara iletilir.

3.3 Kategorilendirme: "Kaçmış" (Geflüchteter)¹¹

- 118 -

"Kaçmış" veya "mülteci" olarak hitap edilme veya kategorize edilme ile ilgili olarak, farklı çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Müteşekkirlilik üzerine olan bölümde de belirtildiği üzere, bu kategorizasyon, görüşülen öğrenci ve akademisyenlerin çoğu tarafından olumlu olarak görülen bir destek iddiasını ima etmektedir. Üniversite tarafından mülteci grubunun varlığının kabul edilmesi, örneğin destek mekanizmaları, mentorluk programları veya hazırlık gibi bu gruba özel uygulamalar yoluyla mali ve insan kaynaklarının doğru kullanılması için gerekli görülmekte ve bunlar çoğu zaman sonuç da vermektedirler. Üniversite, belirli bir durumdaki mülteci öğrencilerin ve akademisyenlerin yapısal ve/veya özel ihtiyaçları konusunda özenli ve destekleyici olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, mülteci olarak etiketleme, bu kategoriye dahil edilen öğrenci ve akademisyenleri homojenleştirme tehlikesini beraberinde

¹¹ Almancası "Flüchtling" olan kavram negatif anlamda "kaçak" anlamını taşıırken "Geflüchteter", yani kaçmış daha ziyade kaçmak zorunda kalmış olan birinin iltica etmesini vurgular. Yani ilki kişinin beraber taşıdığı özelliğini (kaçak olmak) taşıırken, "Geflüchteter" o kişinin bu durumu geride bıraktığını vurguluyor. Bu kavram "Flüchtling" kelimesinin taşıdığı negatif yan anlam nedeniyle ona alternatif olarak geliştirilmiştir.

getirdiği gibi bireysel ihtiyaçların artık görülmesini de engelleyebilir. Özellikle akademisyenler için yeni pozisyonlarını kabullenmek, genellikle kariyerlerinde statü kaybıyla ilişkilendirilen kendi kişisel durumlarını da kabullenmelerini gerektirmektedir. Uluslararası misafir bursiyerler, bilimsel başarıları ve bilimsel saygınlıkları temelinde, bir bütün olarak bilimsel sistem için katma değerlerini ifade eden davetler ve akademik çalışma için ücretli fırsatlar elde ederken, mülteci bursiyerlere yönelik programlar hayırseverlik kokusu ve yeterlilikleri (telafi etme) ihtiyacı taşımaktadır. Yerleşik bir profesörle olan bağlantı, geldikleri ülkede profesör ya da bağımsız araştırmacı ve öğretmen olarak varlıklarını sürdürenler için alışılmadık bağımlılıkları pekiştirmektedir (akademisyenler ve kuruluş temsilcileri, profesörün Alman akademik sistemindeki merkezi konumunu sıklıkla vurgulamışlardır). Bu durum, yeni ve alışılmadık hiyerarşik ilişkilerle bağlantılı olup, kişinin kendi yardım ihtiyacını ve kırılganlığını vurgulamasına yönelik yapısal gereklilikle el ele gitmektedir. Kişinin yeni sistemdeki konumunu değerlendirmesine ve geleceğe yönelik gerçekçi seçeneklerin farkına varılmasına yardımcı olan tanıma süreci, özellikle de travma ve tanıdık (sosyal) yapılardan kopma gibi psikolojik streslerin de eşlik edebileceği özel yaşam durumu nedeniyle zaman almaktadır.

Öğrenciler için, eğitim haklarının kazanılması gerektiği gerçeği ağırlaştırıcı bir faktördür. Bir yandan, mülteci öğrenciler Almanya'da kalışlarını meşrulaştırmak için çaresizliklerini ve korunma ihtiyaçlarını dile getirmek zorundadırlar. Bununla birlikte, yüksek öğrenim bağlamında, yeteneklerini ve eğitim alma haklarını vurgulamak için aynı zamanda bağımsız ve kendi kendine etkili olduklarını kanıtlamaları gerekir. Bu durum özellikle mülteci ve uluslararası öğrenciler arasındaki ayrıma ilişkin mültecilerin ifadelerinde görülmektedir. Burada da bir kararsızlık göze çarpmaktadır. Bir yandan, uluslararası öğrenci statüsüne sahip olma arzusu sıklıkla dile getirilmektedir. Aynı zamanda, özel ihtiyaçlar da

belirtilmekte ve bazı ifadelerde, mülteci öğrencilerin yükseköğretime erişimine ilişkin özel koşulların göz ardı edilmesi nedeniyle hedef gruba özgü tedbirlerin eksikliği eleştirilmektedir.

3.4 Akademi Güvencesizlik (Prekarität)

Akademik çalışma hayatının özellikle doktora sonrasında güvencesiz olarak deneyimlenmesi, yükseköğretim ve zorunlu göç/mültecilik bağlamına özgü bir olgu değildir. Bununla birlikte, yükseköğretim sisteminin yapısal sorunları mülteci akademisyenlerle ilgili olarak özellikle belirgin hale gelmektedir: genellikle sadece 2-3 yıllık burslara sahip olan veya kısa süreli sözleşmelerle istihdam edilen ve ikamet statüleri ve uçuş geçmişleri nedeniyle uluslararası alanda daha az mobil olabilen mülteci akademisyenler için güvencesizlik iki kat daha şiddetlenmektedir. Alexander von Humboldt Vakfı gibi kurumlar tarafından sunulan burslar, mülteci akademisyenlerin akademik (hayatta kalmaları) için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Ancak, bu bursların süresi çok sınırlı olduğundan, Alman akademik sistemindeki post-doc pozisyonlarının ve profesörlüklerin sayısının düşük olması nedeniyle, genellikle akademi dışında bulunması gereken yeni kariyer yollarının aranması ve seçilmesi gerekmektedir. bulunması gerekiyor.

Özellikle de bursların genellikle ne ders vermeyi ne de diğer akademik personelle eşit düzeyde sınavlara girmeyi içermemesi, akademik kariyer yapmayı daha da zorlaştırmaktadır. Bu süreçte, fakültelerdeki önemli gündelik süreçlere entegrasyon zorlaşmakta ve akademisyen kimliği araştırmacı kimliğine daraltılmaktadır. Buna ek olarak, Almanya'da halihazırda çalışan ve sosyalleşmiş olanlarla karşılaştırıldığında mülteci akademisyenler, Almanya'daki araştırma faaliyetlerinde giderek daha etkili olmaya başlayan ve son derece karmaşık yapıları olan üçüncü kaynak finans alanını yeterince tanımamaktadırlar. Bunlara erişim süreçlerinin ve yollarının son derece karmaşık olması bağımsız olarak erişilmesini de zorlaştırır. Bu durumda sistemi bilen ve ilişkiler ağı güçlü bir akademisyenin desteğiyle hareket etmek çok daha önemli hale gelir. Bu durum

akademisyenlerin birlikte çalıştığı yerli akademisyenlerin desteğine olan ihtiyacı daha da arttırmaktadır.

Başarılı bir uygulama için temel bir ön koşul, bilim camiası içindeki ağlara dahil olmanızdır. Ancak böylesi ağların oluşturulması genellikle yıllar hatta on yıllar sürer. Öte yandan mülteci bilim insanlarının bu ağlara dahil olmaları, bu ağlar içinde yollarını bulmaları ve sistemde görünür olmaları gerekmektedir, ancak tam da bunların yokluğu gerek alternatif pozisyonlara, gerekse üçüncü kaynak projelere başvurulardaki başarılarını düşürmektedir. Bu da genellikle onlara özel destek vermek isteyenlerle yol almayı zorunlu kılar.

Bu durum, Almanya'da kalabilmek için güvenceli bir işe ihtiyaç duyan mülteciler açısından akademik sistemin barındırdığı genel sorunları daha da ağırlaştırmaktadır. Mülteci akademisyenler için, burslarının sona ermesinin ardından Alman yükseköğretim sistemine uzun vadeli entegrasyonu sağlayacak yapıların eksikliği söz konusudur. Mülteci akademisyenler, öncelikle performans ilkeleri ve büyük ölçüde profesyonel ağlar tarafından tanımlanan ve etkilenen bir akademik işgücü piyasasında pek çok yerli akademisyene göre çok daha zorlu bir mücadele vermek zorundadır.

4. Genel Bakış

Mülteci öğrencilerin ve akademisyenlerin deneyimleri, üniversitenin mülteciler için yeni olanaklar yakalamak ve geleceklerini şekillendirmek için uygun bir ortam olduğunu göstermektedir. Ancak, her iki araştırma projesinin sonuçları azını zamanda, mülteciler için üniversitelerde çalışmayı ve okumayı özellikle zorlaştıran resmi ve gayri resmi yapıların mevcut olduğunu da göstermektedir. Bunlar arasında, bizim burada özellikle üzerinde durduğumuz ve katılımcıların bilgi ve yetkinliklerinin tanınmasını engelleyen epistemik oksidentalizm de yer almaktadır.

Buna ek olarak, örneğin hedef gruba özel teklifler sunmak amacıyla gereksinim duyulan kategorileştirme-etiketleme süreçleri ve mülteci

öğrencilerin veya risk altındaki akademisyenlerin bir grup olarak ele alınması, homojenleştirmeye, etiketlendirmeye, klişe ön yargıların harekete geçmesine ve bir grup olarak eksiklik atfedilmesine ve bunun da ötesinde, zaman zaman bu heterojen kategorinin içindeki çeşitliliğin, farklı yeterlilik/yeteneklerin ve özel ihtiyaçların göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Çalıştaydaki tartışmalardan ve sunulan genel temalardan anlaşıldığı üzere, mülteci öğrencilerin ve akademisyenlerin deneyimleri ışığında, üniversitenin göç toplumu ve uluslararasılaşma kavramlarıyla tanımlanan bir perspektifle çeşitli düzeylerde ele alınabilir olduğu görülmektedir. Bunlardan üçüne burada değinmek sonuç açısından yerinde olacaktır:

Bilgi kaynakları. Üniversitelerde, ulusal ve kültürel değerler üzerine düşünmek gerekir. Aktarılan konuların ve bilginin kültürel konuma bağlılığı, sistemi "öğrenmekte olanlar" olarak kendilerine özel bir yer atfedilen, ancak bilgi stoklarının ve sistemin epistemik perspektiflerinin genişlemesine katkıları pek de takdir edilmeyen, hatta çoğu durumda görmezden gelinen mülteci öğrencilerin ve akademisyenlerin deneyimlerinde özellikle açığa çıkmakta ve belirgin hale gelmektedir. Yükseköğretim sistemindeki aktörler, üniversitenin mekana bağlı doğası üzerine düşünürken, Alman yükseköğretiminde egemen olan epistemeler ve bilgi hiyerarşileriyle, ve eğitim ve araştırma faaliyetlerine yön veren epistemik oksidentalizmle yüzleşmelidir. Yaşanan entellektüel göç, Alman bilim sistemi ve onun uluslararasılaşma yönelimi açısından büyük bir fırsat olarak görülmelidir.

Yapısal ve mali koşullar. Mülteci öğrencilere ve risk altındaki akademisyenlere özel bursların ve kurumsallıkların bir tür "ilk yardım" olarak tesis edilmesinin, sistemde nispeten daha hızlı ve kolay yol alabilmek açısından önemli olduğu görülmektedir. Nitekim bütün bunlar söz konusu bilim insanları tarafından da özel insani önlemler ve dayanışma göstergeleri olarak takdir edilmektedir. Bununla birlikte, bilim sisteminde düzenli istihdama erişimin sağlanmasına ve uzun

vadede akademik kimliklerin devamlılığının sağlanması ve akademik entegrasyon gibi temel bir perspektifin (programlarla da ilişkilidir) gerçekleştirilemediğine dair bulgular ağırlıktadır. Mülteci öğrenciler açısından sorun iş piyasasına girmeden, üniversite hayatında deneyimledikleri değersizleşmedir. Burada önemli bir nokta, bursların Alman yükseköğretim sisteminin yapısına içsel değil, dışsal olmasıdır. Özellikle akademisyenlere verilen burslar, akademiyle bağlantılı olan özel veya kamusal girişimlerce organize edilmektedir. Akademisyenler genellikle burs süreleri dolduğunda kendilerini aniden sosyal güvenlik sisteminin dışında bulurlar. Bu son dönemde akademisyenlere burs yerine iş kontratı temelli çalışma fırsatı sunan programlar sayesinde kısmi bir çözüme kavuşturulmuş gibi görünse de, sosyal güvenlik sisteminin parçası olabilmeyen en hızlı ve güvenli yolu çoğu zaman mültecilik başvurusu olmaktadır. Ancak mültecilik başvurusu da akademisyenlerin kendi akademik kimlikleri hakkında içinde düştükleri belirsizlik, ülkelerinden kopma hissini ağırlaştırması gibi riskler taşımaktadır. Buna ek olarak, akademisyenler ve aile üyeleri için yüksek sağlık sigortası primleri onlara verilen bursları orantısız bir şekilde azaltmaktadır. Burslar sınırında, Alman bilim sisteminin post-doc alanındaki iş yapısı özellikle sorunludur, çünkü profesörlüklere bağlı olarak genellikle sadece birkaç ve genellikle geçici pozisyonlar mevcuttur. Bu durum, mülteci bilim insanları için burs programlarını takiben pozisyonlar yaratılması ihtiyacına işaret etmektedir; bu pozisyonlar, mülteci bilim insanlarının bilgi birikimlerini öğretim faaliyetine katabilecekleri şekilde düşünülmelidir. Sürgündeki mülteci akademisyenlere uzun vadeli kariyer perspektifleri açacak ve Almanya'daki üniversiteler için epistemik gelişimi destekleyecek bir başka önlem olarak, proje grubu, epistemik bilginin ve dünyanın diğer bölgelerinden - özellikle Küresel Güney'den - alternatif araştırma yaklaşımlarının yerleşik araştırma ve öğretim konseptlerine dahil edilmesini teşvik etmek amacıyla farklı konu alanlarında başvurulabilecek özel bir teklif çağrısı yoluyla (örneğin bir federal devlet girişimi olarak) "Epistemik İnovasyon

Kürsüleri" kurulması fikrini geliştirebilir. Uzun vadede böylesi bir girişimin, Küresel Güney'den gelen mülteci öğrencilerin epistemik konumlarının tanınmasına da katkı sunacağı ön görülebilir.

Zaman kaynakları. Akademisyenlerin de mülteci öğrencilerin de, Alman akademik sistemine alışmaları, bu sistemin kendine özgü yapılarına, araştırma ve öğretim süreçlerine ve ilgili üniversitedeki idari prosedürlere aşina olmaları zaman almaktadır. Bu durum, özellikle kaçışla bağlantılı travmatik deneyimleri ve sürgünün psikolojik koşulları göz önüne alındığında akademisyenler için özellikle geçerlidir. Akademik toplulukta (akademisyenlerle veya öğrencilerle) kullanılan iletişim dili İngilizce olsa bile, bu durum özellikle Almanya'daki günlük meselelerin üstesinden gelmenin ön koşulu olarak gerekli Almanca dil becerilerinin edinilmesi için de geçerlidir. Bu, kişinin kendisi için gerekli olduğu kadar, varsa eğer beraberinde gelen aile üyelerinin yeni bir sosyal sisteme (okul, resmi daireler, eşler için iş bulma, vb.) entegrasyonu açısından da gereklidir ve programların zaman çerçevesi içinde buna pek yer verilmemektedir.

- 124 -

Üniversiteler ve - akademisyenler söz konusu olduğunda - özellikle 'ev sahipleri' için zaman faktörü de önemlidir. Özellikle akademisyenler açısından mülteci meslektaşları tanıtmak ve entegre etmek, Alman bilim sistemine onları doğru yönlendirmek, yeri geldiğinde onlara eşlik etmek, üçüncü taraf finansman alanında meslektaşlarla ek araştırma fırsatları bulmaya çalışmak ve mülteci bilim insanları için muhtemelen üniversite dışında kariyer alternatifleriyle ilgilenmek oldukça zaman ve enerji isteyen faaliyetlerdir. Bu ek zamanın yaratılmasını, üniversitenin ve aktörleri için çoğu zaman kolay olmamaktadır. Dolayısıyla bu nokta da kişisel çabaların daima kurumsal olarak destek ve teşvik görmesi önemlidir.

Her iki projenin görünümünü daha da farklılaştırmak ve keskinleştirmek için karşılaştırmalı bir çalışma başlatmak mantıklı olacaktır. Bu, bir yandan diğer Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde mülteci öğrencilerin/akademisyenlerin deneyimlerinin uluslararası

düzyeyde karşılaştırılması yoluyla, diğey yandan da Almanya'daki mültecilerin, düzenli uluslararasılaşma programları yoluyla Alman üniversitelerine gelen uluslararası öğrencilerle/uluslararası akademisyenlerle (özellikle Küresel Güney'den) karşılaştırılması yoluyla yapılabilir.

Çalıştayda ve dokümantasyonda, söz konusu araştırmalar özellikle yükseköğretim sektörünü tartışmak amacıyla incelenmiştir. Bununla birlikte, zorunlu göçle ilgili söylemlerin her zaman genel toplumsal söylemlere, güç ve tahakküm ilişkilerine entegre olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.

"Mülteci" statüsü; meritokratik sistem mantığıyla çelişir görünen yardım ihtiyacına odaklanma; aynı anda hem yardıma muhtaç olmak hem de yetkin olarak hareket etme gerekliliği arasındaki çelişki; yerel sisteme mümkün olduğunca çabuk uyum sağlama çağrısı ile aynı zamanda uluslararasılaşma ilkesine uygun olarak üretken ve rekabetçi olmasını beklemek gibi eğilimler aynı anda ortaya çıkarr. Yukarıda bahsedilenlerin hepsi gerilim ve çelişki içindedir. Bu nedenle üniversite, toplumsal bir kurum olarak kendi üzerine düşünmeli ve böylece göç, küreselleşme ve sosyal eşitsizlik koşullarında kurumsal normlarına ve düzenlemelerine dikkat etmeli, sorgulamalı ve gerekirse değiştirmelidir.

Kaynakça

- Agamben, Giorgio (2000). *Means Without Ends: Notes on Politics*, trans. V. Binetti and C. Casarino, Minnesota: University of Minneapolis Press.
- Arendt, Hannah (1994). *We Refugees*. In *Altogether Elsewhere: Writers on Exile*, edited by Marc Robinson, 110–119. London: Faber and Faber.
- Bathmaker, Ann-Marie (2015), *Thinking with Bourdieu: thinking after Bourdieu*. Using ‘field’ to consider in/equalities in the changing field of English higher education, *Cambridge Journal of Education*, 45:1, 61-80.
- Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard UP.
- Bourdieu, Pierre. 1986. *The forms of capital*. In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, edited by John Richardson, 241–58. Westport, CT: Greenwood.
- Bourdieu, Pierre. 1988. *Practical reason: On the theory of action*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre. 1996. *The state nobility*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre and Wacquant, Loïc J. D. 1992. *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Foucault, Michel. 1977a. “Nietzsche, Genealogy, History”. In *Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*, edited by Donald F. Bouchard. Ithaca: Cornell University.
- Foucault, Michel. 1977b. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Translated by Alan Sheridan. New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel. 1978. *The history of sexuality*. Volume one: *The will to knowledge*. Camberwell: Penguin Group.
- Foucault, Michel. 1994. *Le jeu de Michel Foucault*. In *Dits et écrits*, edited by Daniel Defert and Francois Ewald, 3 (1976–1979): 298–329. Paris: Gallimard.

Grosfoguel, Ramón (2013), The Structure of Knowledge in Westernized Universities: Epistemic Racism/Sexism and the Four Genocides/Epistemicides of the Long 16th Century. In: *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, Vol. X (No. 1), 73–90.

Karakaşoğlu, Yasemin (2018): Ein rassismuskritischer Blick auf das institutionelle Selbstverständnis von Hochschulen im Spannungsfeld von Internationalität, Interkulturalität und Diversity-Management. In: *standpunkt: sozial* 2, S. 29–39.

Karakaşoğlu, Yasemin (2016): Hochschulen. In: Paul Mecheril (Hg.): *Handbuch Migrationspädagogik*. Unter Mitarbeit von Veronika Kourabas und Matthias Rangger. 1. Auflage. Weinheim: Beltz (Beltz Handbuch), 201–217; 386–402.

Karakaşoğlu, Yasemin; Mecheril, Paul; Ohm, Vanessa; Yasar, Betül; Sellenriek, Juliane (2022a): 'Between recognition and devaluation – implications of refugee students' and exiled scholars' experiences in universities in Germany'. AbIB - Arbeitspapier. Universität Bremen. Fachbereich 12. Arbeitsbereich Interkulturelle Bildung. (2/2022).

Karakaşoğlu, Yasemin; Mecheril, Paul; Ohm, Vanessa; Yasar, Betül; Sellenriek, Juliane (2022b): Zwischen Anerkennung und Entwertung – Konsequenzen aus den Erfahrungen von geflüchteten Studierenden und geflüchteten Wissenschaftler:innen an Hochschulen in Deutschland'. Universität Bremen. Fachbereich 12. Arbeitsbereich Interkulturelle Bildung. AbIB-Arbeitspapier 1/2022.

Karakaşoğlu, Yasemin; Mecheril, Paul; Ohm, Vanessa; Streicher, Noelia (yayınlanma sürecinde): „Obwohl du nicht hier geboren bist und das Abitur nicht hier gemacht hast, aber kannst du das schaffen“. Hochschule als Zugehörigkeitsraum und die Ambivalenz von Wert- und Geringschätzung. In: Koopmann, Ulrika; Schriever, Carla (Hrsg.): *Intersektionale Perspektiven auf Flucht und Anerkennung*. Nomos Verlag, Reihe Migration & Integration.

- Koopmann, Ulrike/Schriever, Carla (Hg.)(2023): Intersektionale Perspektiven auf Flucht und Anerkennung. Baden Baden: Nomos Verlag, Reihe Migration und Integration.
- Mecheril, Paul; Klingler, Birte (2010): Universität als transgressive Lebensform. Anmerkungen, die gesellschaftliche Differenz- und Ungleichheitsverhältnisse berücksichtigen. In: Hochschule als transkultureller Raum? Bielefeld: transcript-Verl., 2010.
- Mignolo, Walter (2012): Epistemischer Ungehorsam. Rhetorik der Moderne, Logik der Kolonialität und Grammatik der Dekolonialität. Wien, Berlin: Turia + Kant (Es kommt darauf an, Bd. 12).
- Özdemir Sertdemir, Seçkin (2019): Pity the exiled: Turkish academics in exile, the problem of compassion in politics and the promise of dis-exile. *Journal of Refugee Studies*.
- Said, Edward W. (2002): *Reflections on exile and other essays*. 3. print. Cambridge: Harvard Univ. Press.
- 128 -
- Yarar, Betül ve Karakaşoğlu, Yasemin (2022a): “Scholars at Risk’ in Germany: Forced Migration and Agency in Forced Migration Decision-Making”, *Journal of Refugee Studies*, feac044, <https://doi.org/10.1093/jrs/feac044> .
- Yarar, Betül ve Karakaşoğlu, Yasemin (2022b) “Inclusive-Exclusion of Exiled Scholars into German Academia Through the Ambivalent Zone of ‘Academic Humanitarianism’”, *Policy Reviews in Higher Education* (kabul edildi, yayın sürecinde).
- Yarar, Betül ve Karakaşoğlu, Yasemin (2022c), “Feminist and Gender Studies Scholars in Exile: A Critical Reflection on Neoliberal and Euro-Centric Academia in Germany”, *Berliner Blätter* (Kabul edildi, yayın sürecinde)